

4. ЕКОНОМІКА, ПЛАНУВАННЯ І УПРАВЛІННЯ ГАЛУЗІ

УДК [339.13:684]:519.237.8:504.03

Доц. Р.Я. Кіндрат, канд. екон. наук;
аспір. О.Р. Прокопович – НЛТУ України, м. Львів

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ МЕБЛЕВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА ОСНОВІ КЛАСТЕРНОГО АНАЛІЗУ

Визначено теоретичну суть кластерів, розглянуто досвід їхньої діяльності в світі та на Україні. Обґрунтовано потребу проведення кластерного аналізу меблевих підприємств України з метою формування стратегії їхнього сталого розвитку. Встановлено, що засобами кластерного аналізу можна сформулювати ефективну конкурентну стратегію для меблевої галузі України, яка забезпечуватиме підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості галузі, а також сприятиме ефективнішому використанню деревних ресурсів.

Ключові слова: стратегія, сталий розвиток, меблеві підприємства, кластери, кластерний аналіз.

*Assoc. prof. R.Ya. Kindrat;
post-graduate O.R. Prokopovych – NUFWT of Ukraine, L'viv*

Theoretical basis of formation strategy of sustainable development for furniture enterprises at the basis of cluster analysis

Theoretical essence of clusters was described, experience of their activity in the world and Ukraine was observed. Necessity of realization cluster analysis for furniture enterprises in Ukraine was substantiated with the aim of formation strategy of sustainable development. It is set that it is possible to form effective competition strategy facilities of cluster analysis for furniture industry of Ukraine, which will provide the increase of competitiveness and investment attractiveness of industry, and also instrumental in more effective use of arboreal resources.

Keywords: strategy, sustainable development, furniture enterprises, cluster, cluster analysis.

На сьогодні в економіці одним з найкращих способів забезпечення конкурентоспроможності як окремих регіонів і галузей, так і країни загалом є формування кластерів.

Як показують численні дослідження, меблева промисловість України є неконкурентоспроможною за світовими стандартами. Здебільшого, це зумовлено чинниками макрорівня, особливо політикою уряду та незадовільним розвитком інфраструктури. Враховуючи все вище сказане, можна сміло припустити, що формування меблевого кластеру допомогло б істотно покращити ситуацію. Тому основним завданням цього дослідження є проведення теоретичних досліджень визначення суті кластерів, досвіду їхнього створення в світі та в Україні й обґрунтування потреби здійснення кластерного аналізу з метою формування стратегії сталого розвитку меблевих підприємств.

Дослідженням кластерів і кластерного аналізу займаються М. Портер, А. Шульте, С. Соколенко, О. Гуменюк, В. Третьак, Т. Цихан та ін.

Термін "кластер" з'явився в довідниковій літературі недавно і має багато тлумачень. Але характерною ознакою його сутності є об'єднання окремих елементів в цілість для виконання певної мети. Подібне визначення вкладається і в економічне визначення цього слова.

Кластер в загальноекономічному сенсі є групою географічно локалізованих взаємозв'язаних компаній, постачальників устаткування, комплектуючих, спеціалізованих виробничих послуг, інфраструктури, науково-дослідних центрів, вишів й інших організацій, взаємодоповнювальних один одного в досягненні конкретного економічного ефекту, що підсилює конкурентні переваги окремих компаній і, отже, кластера загалом [1].

Кластери охоплюють велику кількість різного роду підприємницьких структур, важливих для конкурентної боротьби – постачальників спеціального обладнання, нових технологій, послуг, інфраструктури, сировини, додаткових продуктів тощо. Крім цього, до них належать урядові установи, університети, центри стандартизації, різноманітні асоціації, що забезпечують спеціалізоване навчання, освіту, інформацію, дослідження і технічну підтримку. Факти свідчать, що навіть у розвинених країнах відносини між державою і бізнесом не завжди доброзичливі. Саме в таких випадках кластери виступають ефективним засобом для налагодження відносин між ними.

Підприємства кластеру перебувають в одному регіоні та максимально використовують його природний, кадровий потенціал. У процесі розвитку кластера *економічні ресурси* починають притікати до нього з ізольованих галузей, які не можуть використати їх настільки ж продуктивно. Тісна співпраця всіх учасників виробничого процесу від постачальників сировини до споживачів кінцевого продукту забезпечує планування роботи кластеру на перспективу, дає постійне завантаження, знижує собівартість продукції та послуг, створює єдиний економічний та інформаційний простір. Нові виробники, що приходять з інших галузей, пришвидшують свій розвиток, стимулюючи НДР і забезпечуючи потрібні засоби для запровадження нових стратегій.

Кластерні ініціативи є досить поширеними в усьому світі (табл.).

Табл. Найбільші в світі за обсягами виробництва кластери

Географічне розташування	Спеціалізація
Орегон	електровимірювальне обладнання, обладнання для деревообробки, ЛПК
Каліфорнія	"Силіконова Долина" – мікроелектроніка, біотехнології, венчурний капітал, ІТ
Лос-Анджелес	оборонна, аерокосмічна промисловість, індустрія розваг
Колорадо	комп'ютерні системи, інженерні послуги, розвідка корисних копалин
Луїзіана	хімікати
Новий Орлеан	різні види харчової продукції
Іллінойс	сільськогосподарське обладнання
Луїсвілл	лікарняне обладнання
Північна Кароліна	синтетичні волокна, трикотаж, меблі
Пенсільванія	фармацевтика
Західний Массачусеттс	полімери
Західний Мічиган	меблі, годинники

Як видно з представленої таблиці, за даними 2005 р. всі найбільші за обсягами виробництва кластери перебувають у США, варто зазначити, що серед них і два меблевих кластери – у Північній Кароліні та у Західному Мічигані. Проте не менш поширеними й ефективними є кластери у Європі (рис. 1).

Європейські кластери лісових галузей	
Західна Європа	Східна Європа
Німеччина	Словенія
Швеція	Литва
Фінляндія	Латвія
Великобританія (Шотландія)	Угорщина (Паннонія)
.....	

Рис. 1. Кластерні ініціативи Європи

Так, Німецький лісовий кластер містить 100 тис. підприємств, на яких працює 1 млн працівників, та має обсяг реалізації 150 млрд євро, що становить 3,5 % загальної економіки або 10-24 % промисловості.

Свій розвиток кластерні ініціативи отримали і в Україні. У цьому процесі можна виділити декілька вагомих етапів. Так, першим з них можна назвати програму "Поділля Перший". Протягом 2007-2008 рр. проводився Кластерний аналіз лісового сектору Карпатського регіону України, який мав би посприяти створенню нового кластеру. Варто зазначити, що створення нових кластерів пронизує всі названі етапи і на сьогодні в Україні їх вже значна кількість і серед них є також деревообробний кластер у Рівному. Відтак важливим кроком стало доручення Кабінету Міністрів України розробити Національну стратегію формування і розвитку транскордонних кластерів (рис. 2).

Кластерний метод дає змогу реалізувати найбільш важливі взаємозв'язки в технологіях, навиках, інформації, маркетингу і споживчих запитах, які характерні для цілого комплексу фірм і галузей. Ці взаємозв'язки роблять визначальний вплив на спрямованість і темпи інновацій.

Наявність кластерів сприяє виникненню нових виробників, що з'являються з галузей-споживачів (постачальників), із суміжних галузей або ж шляхом відділення. У деякому змісті вони відіграють роль творця аутсайдерів, які можуть внести щось нове в конкурентну боротьбу.

Зростання продуктивності відбувається за рахунок дії низки чинників, серед яких варто назвати такі, як:

- кращий доступ до робочої сили та постачальників;
- доступ до спеціалізованої інформації;
- краща мотивація керівників, які хочуть здобути повагу місцевих колег.

Відповідно всі вище перераховані переваги сприяють підвищенню конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості учасників кластеру, а відтак і регіону та держави загалом. Тому важливим є застосування концепції кластерного аналізу, В Україні концепція кластерного аналізу є відносно новою, особливо стосовно застосування її у лісовому секторі.

Рис. 2. Розвиток кластерів в Україні

Кластерний аналіз – сукупність методів вивчення суб'єктів ринку, характеристик товарів, класифікації затрат тощо для сегментації цільових ринків, аналізу каналів розподілу та їхньої гнучкості з метою обґрунтування економічної доцільності та ефективності розвитку сектору [3, с. 5].

Зокрема, вже саме проведення кластерного аналізу сприяло б підвищенню інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності меблевого виробництва, а також ефективнішому використанню ресурсів та створенню нових підприємств, за рахунок виявлення незаповнених ніш, до яких, як показали результати Кластерного аналізу лісового сектору Карпатського регіону, належить перероблення відходів, оскільки наявних в країні потужностей є недостатньо, а також досить новий напрям у меблевому виробництві – оновлення меблів.

Можливі позитивні еколого-економічні наслідки застосування кластерного аналізу у меблевому виробництві України, і відповідно, створення передумов сталого розвитку меблевих підприємств, показано на рис. 3.

Рис. 3. Наслідки застосування кластерного аналізу у меблевому виробництві України

Отож, засобами кластерного аналізу можна сформувати ефективну конкурентну стратегію для меблевої галузі України, яка б забезпечила підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості галузі, а також сприяла б ефективнішому використанню деревних ресурсів.

Література

1. Мигранян А.А. Теоретические аспекты формирования конкурентоспособных кластеров в странах с переходной экономикой // Вестник КРСУ. – 2002. – № 3. – С. 123-128.
2. Кластерна модель регіонального розвитку // Перспективні дослідження : журнал. – К. : Міжнародний центр перспективних досліджень. – 1999. – № 2. – С. 87-91.
3. Кластерний аналіз лісового сектору Карпатського регіону України та рекомендації для кластерного менеджменту. – Скорочений звіт. FORZA, 2008.
4. Соколенко С.І. Світовий і національний досвід формування інноваційних кластерів. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.sokolenko.com/clusters/47>.
5. Цихан Т.В. Кластерная теория экономического развития // Теория и практика управления. – 2003. – № 5. – С. 56-59.
6. Kies U., Mrosek T., Schulte A. A statistics-based method for cluster analysis sector at the national and sub-national level in Germany // Scandinavian Journal of Forest Research 23(5). – P. 445-457.

УДК 336.22 *Доц. М.В. Корягін, канд. екон. наук; здобувач І.В. Гончарук;
доц. С.С. Гринкевич, канд. екон. наук – Львівська КА*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ТА ФУНКЦІЇ ПОДАТКІВ

Розглянуто соціально-економічну природу податків, їхні відмінності від інших відрахувань, зборів та внесків, потрактовано податки як суспільно-соціальну категорію через їхній взаємозв'язок із наданням суспільних благ, виділено функції податків та проаналізовано особливості реалізації кожної функції.

*Assoc. prof. M.V. Koryagin; competitor I.V. Goncharyk;
assoc. prof. S.S. Grunkevich – L'viv commercial academy*

Socio-economic nature and functions of taxes

Socio-economic nature of taxes is revealed. Differences between taxes and other obligatory payments are covered. Taxes are viewed as socio-social category because of its connection with public goods. Functions of taxes are outlined and regularities if each function are considered.

Вступ. Податки уже впродовж багатьох віків відіграють важливу роль у реалізації функцій держави, є основою фіскальної макроекономічної політики, створюють передумови для розвитку та функціонування соціальної інфраструктури тощо. З іншого боку, надмірно високий податковий тягар сприяє тінізації економіки та зменшенню податкових надходжень, що потребує вірного розуміння соціально-економічної природи та функцій податків та актуалізує порушену тему.

Проблематику податкової системи розглянуто в працях вітчизняних економістів, зокрема Б. Дриги, Ю. Іванова, В. Ніколаєва, І. Лютого, М. Петренка, А. Соколовської, О. Тищенка [1-5]. Найчастіше досліджують прикладні практичні аспекти оподаткування, як от особливості застосування певних